

PROGRAM RADA ZA 2026. GODINU

NEZAVISNOG ZASTUPNIKA TALIJANSKE NACIONALNE MANJINE U HRVATSKOM SABORU FURIA RADINA

Tijekom 2025. godine rad nezavisnog zastupnika talijanske nacionalne manjine bit će usmjeren na ostvarivanje sljedećih prava, temeljenih na Ustavu, zakonima, međunarodnim bilateralnim i multilateralnim sporazumima i drugim dokumentima i na Operativnom programu za nacionalne manjine za mandatno razdoblje 2024-2028 (<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Operativni%20programi%20nacionalnih%20manjina%20za%20razdoblje%202024.-%202028..pdf>) i koji se odnose na 2025 godinu.

U općim naznakama, ta prava su:

- I. Pravo na izjašnjavanje pripadnosti talijanskoj nacionalnoj manjini i na zaštitu njezinog nacionalnog identiteta, kako na individualnom tako i na kolektivnom planu.
- II. Pravo na kulturnu autonomiju talijanske nacionalne manjine kao i svih nacionalnih i drugih manjinskih skupina.
- III. Pravo na sudjelovanje u procesima odlučivanja (birati i biti biran).
- IV. Prava koja proizlaze iz Ugovora o nacionalnim manjinama između Republike Hrvatske i Talijanske Republike, potpisanog u Zagrebu 1996. godine te iz svih prethodnih međunarodnih sporazuma između dviju država, koje je Hrvatska naslijedila od Jugoslavije i ratificirala.
- V. Prava Hrvata izvan domovine, s posebnim naglaskom na zajednicama koje autohtono žive u Italiji, ali i u drugim zemljama emigracije.

- I. Pravo na izjašnjavanje pripadnosti nacionalnoj manjini podrazumijeva:

1. Služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj upotrebi, te službenoj upotrebi.
2. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe.
3. Uporabu svojih znamenja i simbola.

II. Pravo na kulturnu autonomiju manifestira se:

1. Održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije.
2. Pristupom sredstvima javnog priopćavanja i obavljanjem djelatnosti sredstava javnog priopćavanja na jeziku i pismu kojim se služe.
3. Samoorganiziranjem i udruživanjem radi ostvarivanja zajedničkih interesa.

III. Pravo sudjelovanja u procesu odlučivanja u vidu političke zastupljenosti obuhvaća:

1. Zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini te u upravnim i pravosudnim tijelima.
2. Sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Posebna prava nacionalnih manjina regulirana su Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, odredbama niza drugih zakona i drugih akata, međunarodnim ugovorima koje je sklopila ili priznala Republika Hrvatska, te statutima jedinica lokalnih samouprava.

Za talijansku nacionalnu manjinu posebno su važni ugovori s Republikom Italijom, posebno Ugovor o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i Talijanskoj Republici iz 1996. godine, te statuti Istarske i Primorsko-goranske županije i mnogih gradova i općina koji definiraju prava autohtone talijanske nacionalne zajednice u svim važnim područja društvenog života Talijana u Hrvatskoj.

Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina pripadnicima talijanske nacionalne manjine jamči se pravo na zastupljenost u Hrvatskom saboru, odnosno da biraju svog zastupnika u posebnoj izbornoj jedinici za Talijane. Zakonom i statutima lokalne

samouprave zajamčena su zastupnička mjesta u općinskim i gradskim vijećima te u Skupštinama Istarske i Primorsko-goranske županije.

Zastupljenost u Hrvatskom saboru posebno je važna za talijansku nacionalnu manjinu i rad saborskog zastupnika, odnosno Ureda zastupnika talijanske nacionalne manjine, te zauzima središnje mjesto u životu talijanske nacionalne zajednice. Stoga je program rada zastupnika talijanske nacionalne manjine od posebnog značenja za talijansku zajednicu, za Hrvatski sabor, ali i za Vladu, jer je usko povezan s Operativnim programom kojeg je zastupnik talijanske manjine dr.sc. Furio Radin sklopio s hrvatskim premijerima, odnosno s hrvatskom Vladom, i koji je postao djelom Programa hrvatske Vlade.

U 2025. godini posebna pažnja posvetit će se objektivnoj realizaciji registra stanovnika i birača. u dijelovima koji su važni za talijansku i druge nacionalne manjine. Također, aktivno ću sudjelovati na izradi Zakona o referendumu, posebno u dijelu koji se odnosi na ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kao i na drugim zakonima važnim za talijansku i druge nacionalne zajednice.

Stoga će, u svrhu poštivanja svih gore navedenih prava, rad saborskog zastupnika obuhvaćati:

1. Realizaciju „*Ugovora između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o pravima manjina*“ iz 1996., polazeći od članka 3. Ugovora i od zaštite stečenih prava.
2. Sudjelovanje u formiranju mješovite hrvatsko-talijanske komisije za ocjenjivanje postignutog, i realizaciju još neostvarenih aktivnosti iz Ugovora iz točke 1 ovog Programa rada.
3. Ostvarivanje posebnog prava glasa talijanske nacionalne manjine na parlamentarnim izborima, pored općeg prava glasa, te adekvatno predstavljanje u tijelima lokalne samouprave i uprave.
4. Afirmacija dvojezičnosti u županijama, gradovima i općinama, gdje povijesno žive Talijani u Hrvatskoj.
5. Suradnju s Talijanskom unijom, njezinim lokalnim zajednicama i ustanovama, COMITES-om, te s Vijećima nacionalnih manjina.

6. Vrednovanje posebnosti škola s nastavom na talijanskom jeziku, uključujući afirmaciju specifičnosti Državne mature za polaznike škola na talijanskom jeziku i pismu. Sukladno *Zakonu o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina*, proračunski financirati učenje talijanskoga jezika kao drugog jezika u školama s nastavom na hrvatskom jeziku, na područjima koja autohtono nastanjuje talijanska nacionalna zajednica.
7. Osiguranje veće senzibilnosti države, odnosno Vlade Republike Hrvatske prema područjima koja nastanjuje autohtona talijanska nacionalna manjina (Istra, Rijeka, Kvarner), s ciljem priznavanja specifičnosti ovih područja te očuvanja i promicanja suživota.
8. Upoznavanje i suradnja s drugim nacionalnim manjinama i zajednicama, u Hrvatskoj, Italiji i drugim zemljama. Upoznavanje i suradnja s emigrantskim i imigrantskim zajednicama u Hrvatskoj i svijetu, kao i upoznavanje sa zemljama i društvenim kontekstima u kojima žive i iz kojih potječu.
9. Suradnju s hrvatskom, talijanskom i slovenskom Vladom, te susreti s hrvatskim, talijanskim, slovenskim i drugim dužnosnicima, političarima i osobama iz javnog života. Suradnja s političarima, dužnosnicima i osobama iz javnog života drugih država u Europskoj Uniji i svijetu.
10. Suradnju s talijanskom i hrvatskom dijasporom iz Istre, Kvarnera i Dalmacije kao i susrete s njihovim predstavnicima.
11. Upoznavanje s manjinama u drugim zemljama, s njihovim problemima i ostvarivanjem njihovih prava, kroz studijska putovanja koja će obuhvaćati i proučavanje problema vezanih uz ljudska prava.
12. Stalnu suradnju i susrete s biračima, pripadnicima talijanske manjine.
13. Unapređenje odnosa između Hrvatske i Italije, od političkih do privrednih.
14. Unapređenje rada Ureda zastupnika talijanske manjine, posebno arhivskog, i njegovo opremanje, posebno informatičko.
15. Razvijanje komunikacije s biračima digitalnim i klasičnim metodama. Izrada, prijevod, tisak i distribucija jedne publikacije namijenjene biračima i građanima.

16. Poduzimanje svih drugih potrebnih aktivnosti koje će unaprijediti položaj talijanske nacionalne manjine, politički rad zastupnika talijanske manjine i povećati njegov rejting u biračkom tijelu pripadnika talijanske manjine,
17. Rad na realizaciji Operativnih planova nacionalnih manjina s posebnim naglaskom na talijansku manjinu, u suradnji s Vladom Republike Hrvatske, jedinicama lokalne samouprave, institucijama Europske Unije, drugim međunarodnim institucijama i civilnim društvom.
18. Posebna pažnja posvetit će se analizi demografskih promjena kod talijanske manjine i općenito i Zakona o referendumu, u dijelu koji je važan za ljudska i manjinska prava talijanske i drugih, ne samo nacionalnih, manjina.

Stvoriti će se uvjeti za program pomoći posebno važnih i ranjivih skupina Talijana i drugih građana Hrvatske s kojima talijanska manjina živi i surađuje, s posebnim osvrtom na mlađu i stariju populaciju. Stvaranje međugeneracijske suradnje i solidarnosti. Tijekom 2025 nastaviti će se prikupljati podaci o životu starije i mlađe generacije generacije, pomoću znanstveno vođenih i audio-vizualno profesionalno snimljenih intervjua, sli i istraživanja o njihovom odnosu i kulturnom transferu . Za to će biti osposobljeni posebni timovi mladih, tako da će obostrana korist biti prisutna od trenutka prikupljanja materijala do njihove analize i kasnije prikazivanja u obliku videa i prezentacije podataka, u školama i zajednicama Talijana . Naravno, kulturni, ili etnički transfer biti će povod za rasprave i o tome kako se promijenio taj fenomen i koji su oblici takvih promjena, onih negativnih ali i pozitivnih, koji se trebaju poticati. Napokon, ovo preliminarno prikupljanje podataka služiti će kao referentna točka za buduća, longitudinalna istraživanja. Ovaj program pomoći posebno važnih i ranjivih skupina uključuje i donacije zastupnika talijanske manjine u financijskom i tehničkom obliku udrugama koje se bave ovom, za kulturu i identitet talijanske manjine, vitalnom problemu.
19. Zastupnik talijanske manjine sudjelovati će, u okviru svoje mogućosti, u zaštiti talijanske zajednice ali i stanovnika Hrvatske od mogućih negativnih društvenih promjena, na valu novih interesa koji su sve prisutniji u međunarodnim odnosima.

Zagreb, 31 prosinca 2025

Furio Radin

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'F' followed by a series of loops and a final horizontal stroke.